

Журмаганбетова Т.Д.,
аға оқытушы, экономика магистрі,
toska_zh@mail.ru

*Академик З.Алдамжар атындағы
Қостанай әлеуметтік-техникалық университеті,
110000 Қостанай қ., Кобыланды Батыр даңғылы, 27*

ЖАСТАРДЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ – ЭКОНОМИКАНЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ФАКТОРЫ

***Аннотация.** Мақалада жастарды жұмыспен қамту мәселесі Қазақстанның еңбек нарығы жағдайында қарастырылады. Зерттеуде еңбек нарығының қазіргі ахуалы, жастар арасындағы жұмыссыздықтың себептері және оны төмендету жолдары талданған. Әдістемелік негіз ретінде индукция, дедукция, талдау, синтез және экономикалық-статистикалық әдістер қолданылды. Жұмыста Қазақстан Республикасының еңбек нарығына қатысты ресми статистикалық деректерге сүйене отырып, жұмыспен қамту деңгейі мен жұмыссыздық динамикасы қарастырылды. Зерттеу нәтижелері жастарды еңбек нарығына бейімдеудің, білім беру жүйесін жетілдірудің және еңбек нарығын тұрақты мониторингтеудің маңыздылығын көрсетеді. Сонымен қатар, жастардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін кәсіби даярлықты күшейту және еңбек нарығы сұранысына сәйкес мамандар даярлау қажеттігі негізделді. Алынған нәтижелер жастарды жұмыспен қамту саясатын жетілдіруде және практикалық шешімдер қабылдауда қолданылуы мүмкін.*

***Түйінді сөздер:** еңбек нарығы, жастарды жұмыспен қамту, жұмыссыздық, адами капитал, бәсекеге қабілеттілік, экономикалық даму.*

Кіріспе

Ұлттық кадрлардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және адами ресурстарды дамыту – Қазақстанның тұрақты экономикалық дамуының басты міндеті әрі маңызды шарты болып табылады.

Қазақстанның Үшінші жаңғыруын жүзеге асыру білім деңгейі жоғары, кәсіби және біліктілік әлеуеті зор сапалы еңбек ресурстарына қойылатын талаптарды күшейтеді. Еңбек нарығындағы мамандарға деген сұраныс пен ұсыныс арасындағы қазіргі теңгерімсіздік жастарға еңбек нарығында ерекше назар аудару қажеттілігін арттыра түсуде.

Халықаралық интеграцияның дамуы және бәсекелестіктің күшеюі жағдайында Қазақстанда, көптеген шетел мемлекеттеріндегі сияқты, жастарды жұмыспен қамту мәселелері байқалуда. Халықаралық еңбек ұйымының (ХЕҰ) деректері бойынша, жастар арасындағы жұмыссыздықты екі есе қысқарту әлемдік жалпы ішкі өнімнің өсуіне ықпал етер еді. Осы тұрғыдан алғанда, халықтың шамамен 25,0%-ын құрайтын Қазақстан жастарын жұмыспен қамту мәселесі ерекше өзектілікке ие. Белгілі болғандай, жастар – халықтың әлеуметтік-экономикалық белсенді тобы, инновациялық және шығармашылық әлеуетке ие.

Алайда жас ерекшеліктеріне байланысты олардың белгілі бір кәсіби қызмет саласында тәжірибесі жеткіліксіз болып келеді.

Сондықтан жастарды жұмыспен қамту, олардың кәсіби бәсекеге қабілеттілігін қолдау және дамыту мәселелері Қазақстан Республикасы мемлекеттік саясатының маңызды әрі стратегиялық басымдықтарының бірі болып табылады. Бәсекеге қабілетті жастарды қалыптастырудың негізгі факторы – олардың жоғары біліктілігі мен ұлттық экономика еңбек нарығында сұранысқа ие болуы.

Негізгі мақсат – жастар жұмыссыздығының себептерін анықтап, оны шешу жолдарын ұсыну.

Әдістеме:

Зерттеу барысында әртүрлі тәсілдер мен әдістер қолданылды: индукция және дедукция, талдау және синтез, экономикалық-статистикалық көрсеткіштерді талдау.

Әдебиетке шолу.

В. Gontkovicova және В. Mihalcova өз зерттеулерінде жастар арасындағы жұмыссыздық мәселесінің жаһандық сипатқа ие екенін дәлелдейді. Жастар жұмыссыздығы мәселесін тереңірек зерттеу маңызды, себебі оның әлеуметтік факторы өте жоғары.

Жұмыссыздықтың жоғары деңгейі шектеулі ресурстардың тиімсіз пайдаланылуын білдіреді және төмен табыс деңгейі нәтижесінде жиынтық сұраныс пен ЖІӨ-нің өсу қарқынының баяулауына әкеліп, экономиканың ұзақ мерзімді өсу әлеуетін төмендетеді.

Жастардың еңбек өміріне жеткіліксіз дайындығы мәселесі, сарапшылардың пікірінше, негізінен заманауи білім беру бағдарламаларындағы «олқылықтарға» байланысты туындайды. Қазіргі уақытта қолданыстағы білім беру бағдарламаларында мамандарды кәсіби даярлаудың практикалық құрамдас бөлігі ескеріле бермейді. Оқыту бағдарламалары нақты жұмыс орнында мүмкіндігінше көп тәжірибені қамтуы керек.

В. Gontkovicova және В. Mihalcova өз еңбектерінде Еуроодақ елдеріндегі жұмыссыздықты талдау арқылы жастар арасындағы жұмыссыздық мәселесінің ауқымын нақтылап көрсетеді. Олардың алынған деректері жұмыспен қамтылу жастардың өз біліктілігіне сәйкес жұмыс істеуін әрдайым білдірмейтінін дәлелдейді (В. Gontkovicova, В. Mihalcova, 2015) [4].

G. Tattara және M. Valentini 1985 жылы Италияда жұмыссыздықты азайту мақсатында енгізілген CFL (жұмыс орнында оқыту) бағдарламасын талдады. Бұл жаңа бағдарлама жұмыс берушілерге екі негізгі артықшылық берді: жалақыға салынатын салықтан толық дерлік босатты және оларға мерзімді еңбек шарттары негізінде қызметкерлерді жалдаудың іс жүзінде жалғыз мүмкіндігін ұсынды.

Авторлар бағдарламаға қатысқан фирмалар қатыспаған фирмаларға карағанда жұмыспен қамтуды шамамен 5%-ға көбірек арттырған деген қорытындыға келеді. Жұмыс берушілер салықтық субсидияларға және еңбек кодексiнiң қатаң талаптарының жұмсартылуына айқын оң реакция бiлдiрген.

Алайда бағдарламаның жастарды жұмыспен қамтуға жалпы әсерi шектеулі болды: тек 1% ғана өсiм тiркелдi, оның басты себебi – фирмалардың шамамен 80%-ы бұл бағдарламаға ешқашан қатыспағаны (G. Tattara, M. Valentini, 2009).

А.Э. Котляр өз зерттеулерiнде еңбек нарығын қалыптастырудың негiзгi жолдары мен факторларын көрсеткен. Автор жұмыссыздық, жұмыспен қамту және еңбек нарығын реттеу әдiстерiне қатысты өзiндiк түсiндiрме берген. Өз еңбектерiнде автор жұмыссыздықтың пайда болу себептерi мен оған байланысты әлеуметтiк-экономикалық салдарға ерекше назар аударған. Халықты жұмыспен қамтудың негiзгi түрлерi, мысалы толық емес және iшiнара жұмыспен қамту түрлерi ашып көрсетiлген.

Автор еңбек нарығының жекелеген аймақтардағы ерекшелiктерiн және олардың ел мен өңiрлердiң тұрақты дамуына әсерiн атап өткен. Сонымен қатар, жастарды жұмыспен қамту және жұмыссыздық мәселесiне ерекше көңiл бөлген (Котляр, 1978) [5].

Қазақстандық авторлар Р.К. Сабирова, А.А. Мусаева, А.Р. Тажиденов өз еңбектерiнде Қазақстандағы жастардың еңбек миграциясы мәселесiн қарастырған, өйткенi бұл мәселе қазiргi уақытта ең өткiр әрi өзектi болып отыр. Авторлар жастарды ел iшiнде тұрақтандыру үшiн бұл мәселенi мемлекеттiк деңгейде шешу қажеттiгiн атап өткен.

Мысалы, жастарға арналған әртүрлi бағдарламалар мен жобаларды iске асыру олардың ынтасы мен қызығушылығын арттырады (Сабирова, Мусаева, Тажиденов, 2021).

Әлеуметтiк саланың негiзгi элементi ретiнде еңбек нарығы халықты тиiмдi жұмыспен қамту тетiгiне сүйене отырып, жұмыссыздықпен күресуге бағытталған.

«Дипломатиялық жұмыссыздық» деңгейiн төмендету мақсатында соңғы жылдары мемлекет жоғары оқу орындары саласын оңтайландыру бойынша кешендi шаралар жүргізуде. Жоғары және орта кәсiби бiлiм беру мамандарын даярлау үдерiсiн одан әрi жетiлдiру үшiн мамандарды даярлауды материалдық-техникалық базасы жеткiлiктi және жоғары бiлiктi профессорлық-оқытушылық құрамы бар базалық жоғары оқу орындарында шоғырландыру қажет. Сонымен қатар, жоғары және орта кәсiби бiлiм беру кадрларын даярлаудың саны мен бағытының оңтайлы құрылымын жоспарлау саласында мемлекеттiң рөлiн күшейту ерекше өзектiлiкке ие болып отыр.

Айта кету керек, орта кәсiби бiлiмi бар жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейi жоғары оқу орны түлектерiне карағанда едәуiр төмен. Бұл жоғары оқу орнын бiтiрген жастардың жұмысқа орналасу кезiнде көптеген жағдайда талаптарының жоғары болуымен байланысты. Әсiресе, олар жалақы деңгейiне, әлеуметтiк жағдайларға және мансаптық өсудiң жылдамдығына үлкен мән бередi.

Сондықтан жұмыс берушiлер үшiн тәжiрибесi жоқ әрi өз бiлiктiлiгiн әлi дәлелдемеген жас маманнан гөрi, тәжiрибелi қызметкерлердi жұмысқа алу тиiмдiрек болып табылады. Сонымен қатар, тәжiрибе көрсеткендей, колледж түлектерi еңбек

жағдайларына азырақ талап қояды және экономиканың әртүрлі салаларында қысқа мерзім ішінде жұмыс табуға бейім келеді.

Еуразиялық экономикалық одақтың қызмет етуі мен дамуы жағдайында еңбек нарығында жоғары білікті кадрларға сұраныс артады деп күтілуде. Осыған байланысты республика көлемінде де, жекелеген салалар деңгейінде де орта арнаулы және жоғары білім беру мамандықтары бойынша кадрларды даярлау құрылымы мен санын қайта қарау қажет. Кез келген компания персоналды таңдаудың өзіндік критерийлерін әзірлейді, бұл өз кезегінде ұйымның тиімділігіне әсер етеді. Алайда үміткерлерге қойылатын кейбір талаптар жас мамандардың жұмысқа орналасуына кедергі болады. Мамандық бойынша жұмыс тәжірибесі жұмыс беруші қызметкерлерді таңдау кезінде назар аударатын маңызда критерийлердің бірі болып табылады. Жұмыс берушінің көзқарасы бойынша, аз жұмыс тәжірибесі бар мамандар барлық компаниялардың қалтасы көтере бермейтін тәуекел болып табылады. Қосымша оқыту қажеттілігін ескере отырып, жас мамандарды жұмысқа алу әлдеқайда қымбатқа түседі [6].

Жастарды жұмыспен қамту мәселесі – шешілуі мемлекеттік деңгейде қажет болатын негізгі әлеуметтік-экономикалық проблемалардың бірі болып табылады. Жастарды жұмыспен қамту мәселелерін шешудің басты бағыттарының бірі – микро және макро деңгейлерде кадрлық саясатты күшейту. Қазіргі уақытта өркениетті еңбек нарығын қалыптастыру мәселесі өзекті болып отыр, себебі соңғы жылдары жұмыссыз халықтың үлесі артып келеді, әсіресе бұл жағдай жастарға қатысты.

Жастар арасындағы жұмыссыздықтың негізгі себептерінің бірі – экономиканың нақты секторындағы жалақы деңгейінің басқа салалармен, мысалы қызмет көрсету, банк ісі, инвестициялық қызмет, жылжымайтын мүлік және т.б. салалармен салыстырғанда төмен болуы.

Осыған байланысты көптеген жастар материалдық өндіріс саласында жұмыс істеуге құлықсыз болып, жоғары және лайықты еңбекақысы бар жұмыс іздеуге ұмтылады. Сондықтан экономиканың нақты сектор салаларын тартымды ету қажеттілігі туындайды, бұл экономиканың маңызды әрі қажет бағыты болып табылады.

Соңғы жылдары жоғары білімі бар жастар арасында жұмыссыздық деңгейінің өсуі байқалуда. Жоғары білімі бар жастардың үлесі кәсіби-техникалық білім алған жастар үлесінен жоғары.

Осыған байланысты қазіргі уақытта жоғары білім беру жүйесін оңтайландыру және техникалық, аграрлық және кәсіби бағыттағы мамандар даярлайтын оқу орындарының санын арттыру қажеттілігі туындап отыр. Еңбек нарығын жетілдіру үшін еңбек нарығы мен білім беру қызметтері нарығына тұрақты мониторинг жүргізу қажет.

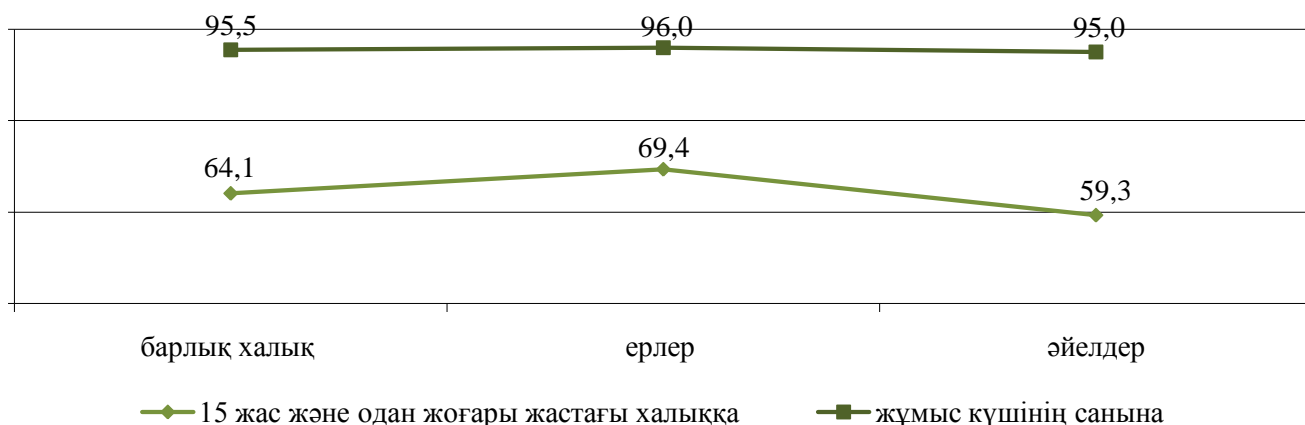
2026 жылғы I тоқсанда жұмыспен қамту деңгейі 15 жастан үлкен жастағы халық санына шаққанда 64,1%, жұмыс күшінің санына шаққанда 95,5% құрады. Жұмыссыздық деңгейі (Халықаралық еңбек ұйымының әдістемесі бойынша) 4,5%-ды құрады[3].

2026 жылдың наурыз айының соңында Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің деректері негізінде жұмыспен қамту бойынша барлығы 8,8 мың бірлік іс-шаралар көрсетілді, 4,7 мың адам кәсіптік

оқытуға немесе қайта даярлауға, біліктілігін арттыруға жіберілді, 1,1 мың адам қоғамдық жұмыстарға қатысты.

2025 жылдың 4-тоқсанында міндетті зейнетақы жарналары бойынша жұмыспен қамтылғандар саны 5 559 мың адамды құрады[1].

График 1 - Жұмыспен қамту деңгейі

15 жас және одан жоғары жастағы халық саны зерттелген кезеңде алдымен өсіп, соңында аздап төмендеген.

Жұмыс күшінің саны да шамамен тұрақты деңгейде сақталғанымен, соңғы кезеңде сәл кемігені байқалады.

Жалпы алғанда, екі көрсеткіштің өзгеріс бағыты ұқсас: орта кезеңде жоғарылап, кейін төмендеу тенденциясы көрінеді. Бұл еңбекке қабілетті халық саны мен жұмыс күшінің көлемі арасында тікелей байланыс бар екенін көрсетеді.

Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу деректері бойынша Қазақстан экономикасының түрлі салаларында 9,4 млн адам жұмыспен қамтылды, оның ішінде 7,3 млн адам (экономикада жұмыспен қамтылғандардың жалпы санының 77,6%) жалдамалы жұмыспен, 2,1 млн адам (экономикада жұмыспен қамтылғандардың жалпы санының 22,4%) өзін-өзі жұмыспен қамтыды [2].

2025 жылғы I тоқсанмен салыстырғанда жалпы жұмыспен қамтылғандар 103,1 мың адамға, жалдамалы қызметкерлердің есебінен 149,5 мың адамға өсті.

Жұмыспен қамтылғандардың ең көп үлесі сауда (16,7%), білім беру (13,3%), өнеркәсіп (12,6%) және ауыл шаруашылығы (10,2%) салаларында байқалды.

Негізгі жұмыста орта есеппен бір жұмыспен қамтылғанның аптасына нақты жұмыс істеген сағаттары 39 сағатты, бір жалдамалы қызметкерге – 41 сағатты, өзін-өзі жұмыспен қамтыған қызметкерге – 36 сағатты құрады.

График 2 - Еңбек нарығы көрсеткіштерінің динамикасы

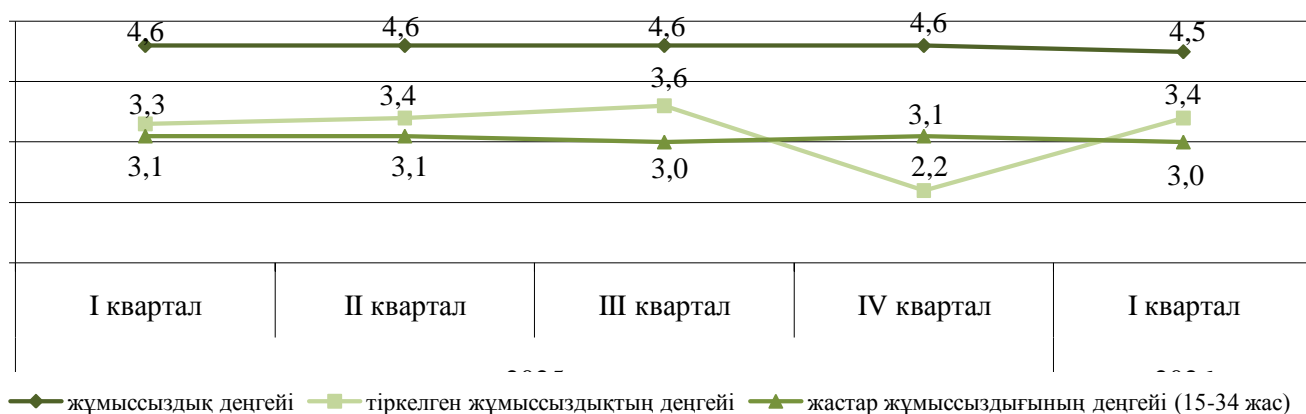

График бойынша қысқаша талдау: Жалпы жұмыссыздық деңгейі көрсетілген кезеңде біртіндеп төмендеу үрдісін көрсетеді. Бұл еңбек нарығындағы жағдайдың салыстырмалы түрде жақсарғанын білдіреді. Жастар жұмыссыздығының деңгейі (15–34 жас) жалпы көрсеткіштен төмен болғанымен, шамалы ауытқулар байқалады. Соңғы кезеңде аздап төмендеген. Тіркелген жұмыссыздық деңгейі бастапқыда өсіп, кейін күрт төмендеп, соңында қайта көтерілген. Бұл халықтың жұмыспен қамту органдарына тіркелу белсенділігінің өзгеруімен байланысты болуы мүмкін. Жалпы алғанда, еңбек нарығында тұрақтылық сақталғанымен, тіркелген жұмыссыздық көрсеткішінде айқын құбылмалылық байқалады.

Кесте 1 - Еңбек нарығының негізгі көрсеткіштері

	Жұмысқуші, адам	Жұмыспен қамтылған халық, адам	Соның ішінде		Жұмыссыз халық, адам	Жұмыссыздық деңгейі, пайызбен	Жастар (15-34 жаста) жұмыссыздығы деңгейі, пайызбен	Жұмысқуші құрамына кірмейтін адамдар, адам
			жалдамалы қызметкерлер	өзін-өзі жұмыспен қамтылған қызметкерлер				
2025								
I тоқсан	9 735 019	9 283 504	7 140 979	2 142 525	451 515	4,6	3,1	4 669 631
II тоқсан	9 749 205	9 300 414	7 139 335	2 161 079	448 791	4,6	3,1	4 649 060
III тоқсан	9 778 691	9 330 135	7 155 420	2 174 715	448 556	4,6	3,0	4 622 116
IV тоқсан	9 724 603	9 278 903	7 142 074	2 136 829	445 700	4,6	3,1	4 629 548
2026								
I тоқсан	9 838 074	9 392 025	7 290 446	2 101 579	446 049	4,5	3,0	4 807 200

Кесте бойынша еңбек нарығының негізгі көрсеткіштеріне талдау:

2025–2026 жылдары жұмыс күші саны біртіндеп өсіп отырған. 2025 жылғы I тоқсанда 9,7 млн адам болса, 2026 жылғы I тоқсанда 9,84 млн адамға жеткен. Бұл экономикалық белсенді халық санының артқанын көрсетеді.

Жұмыспен қамтылған халық саны да өсу үрдісінде. 2025 жылғы I тоқсанда 9,28 млн адам жұмыспен қамтылса, 2026 жылғы I тоқсанда бұл көрсеткіш 9,39 млн адамға дейін өскен.

Жалдамалы қызметкерлер саны өзін-өзі жұмыспен қамтығандарға қарағанда әлдеқайда жоғары. 2026 жылғы I тоқсанда жалдамалы қызметкерлер саны 7,29 млн адамды құраған. Бұл ресми сектордағы жұмыспен қамтудың басым екенін білдіреді. Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар саны 2,1–2,17 млн адам аралығында сақталып, айтарлықтай өзгермеген.

Жұмыссыз халық саны 2025 жылы шамамен 448–451 мың адам деңгейінде болса, 2026 жылғы I тоқсанда 446 мың адамға дейін азайған. Соған сәйкес жұмыссыздық деңгейі 4,6%-дан 4,5%-ға төмендеген.

Жастар жұмыссыздығының деңгейі (15–34 жас) 3,0–3,1% аралығында болып, жалпы жұмыссыздық деңгейінен төмен қалыптасқан. Бұл жастар арасындағы еңбек нарығының салыстырмалы түрде тұрақты екенін көрсетеді.

Жұмыс күші құрамына кірмейтін адамдар саны 2025 жылы аздап төмендегенімен, 2026 жылғы I тоқсанда 4,8 млн адамға дейін өскен. Бұл оқумен айналысатындар, зейнеткерлер немесе еңбек нарығына қатыспайтын басқа топтардың үлесінің артқанын көрсетуі мүмкін.

Жалпы алғанда, еңбек нарығында тұрақтылық сақталған: жұмыспен қамту өсіп, жұмыссыздық деңгейі төмендеген.

Қорытынды

Халықтың әл-ауқаты мен өмір сүру деңгейін сипаттайтын негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердің бірі – халықты жұмыспен қамту болып табылады. Халықты жұмыспен қамту еңбек нарығының өркениетті қалыптасуына әсер етеді, яғни бұл – сұраныс пен ұсынысқа байланысты жұмыс күшін сатып алу және сату жүзеге асатын қоғамдық қатынастар жүйесі. Қазіргі уақытта өркениетті еңбек нарығын қалыптастыру мәселесі өзекті болып отыр, себебі соңғы жылдары жұмыссыз халықтың үлесі артып келеді, әсіресе бұл жағдай жастарға қатысты.

Халықты жұмыспен қамтудағы негізгі проблема – жастардың еңбек нарығына бейімделу үдерісі болып табылады. Бұл мәселені шешу мақсатында елде жастарды бейімдеу орталықтары құрылған, олардың қызметінің мақсаты – жастарға лайықты әрі болашағы бар жұмыс табуға көмек көрсету.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасының еңбек нарығында техникалық, педагогикалық және аграрлық бағыттар бойынша білікті жұмысшылар мен мамандардың жетіспеушілігі байқалуда.

Сонымен қатар, еңбек нарығында арнайы жоғары білімді қажет етпейтін жұмыстарға да жұмыс күші жетіспейді. Мұндай жұмыстарға қара жұмысшылар, жүргізушілер, сатушылар, курьерлер, даяшылар, жүк тасушылар, бақылаушылар, күтушілер, күзетшілер, оққағарлар және т.б. жатады.

Халықты жұмыспен қамту мәселесі – жаһандық және маңызды проблемалардың бірі, себебі халықты лайықты жұмыс орындарымен қамтамасыз ету олардың өмір сүру деңгейі мен сапасына тікелей әсер етеді. Бұл тұрғыда жастарды жұмыспен қамту ерекше маңызды, өйткені олар ең осал әлеуметтік топтардың қатарына жатады. Халықты жұмыспен қамту деңгейі жұмыссыздық деңгейіне, әсіресе жастар арасындағы жұмыссыздыққа тікелей әсер етеді.

Жүргізілген зерттеулер негізінде болашақта келесі мамандықтарға сұраныс жоғары болады деп болжауға болады:

– интернет-жарнама мамандары; бағдарламашылар; веб-әзірлеушілер; сити-фермерлер және агроном-экономистер; дәрігерлер; аспаздар; маркетинг мамандары; жүргізушілер;

– инженерлік-техникалық қызметкерлер, тұрмыстық техниканы жөндеу және қызмет көрсету шеберлері; фармацевтер; психологтар мен психотерапевттер; ветеринарлар; робототехника саласының мамандары және т.б.

Қызметкерлерге қойылатын талаптардың үнемі өзгеріп отыруына байланысты қосымша білім беруге ерекше назар аудару қажет. Бұл кәсіби білім деңгейі мен практикалық дағдыларды жүйелі түрде арттыруға мүмкіндік береді. Ол үшін өз қаражаты есебінен қосымша білімге инвестиция салу қажет, бұл болашақта жоғары жалақылы жұмысқа орналасуға, мансаптық өсуге және лайықты еңбекақы түрінде табысты арттыруға мүмкіндік береді.

Еңбек нарығын дамыту мен жетілдірудің негізгі шараларының бірі – еңбек нарығында тұрақты мониторинг жүргізу болып табылады. Бұл ретте еңбек нарығындағы сұраныс пен ұсынысты зерттеу қажет. Сонымен қатар, еңбек нарығын болжауға ерекше көңіл бөлу маңызды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасы Ұлттық статистика бюросы. Еңбек нарығының негізгі көрсеткіштері. – <https://stat.gov.kz/>.

2. Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі. Ресми статистикалық деректер (2025–2026 жж.). – <https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek>.

3. Халықаралық еңбек ұйымы (ILO). Жастардың жұмыспен қамтылуының жаһандық үрдістері. – <https://www.ilo.org>.

4. Gontkovicova, B., Mihalcova, B. (2015). Молодежная безработица в странах ЕС: социально-экономические аспекты».

5. Tattara, G., Valentini, M. (2009). «Оценка программ обучения и занятости молодежи (опыт Италии)».

6. А. Зубок, В. И. Чупров. Отношение молодежи к образованию как фактор повышения эффективности подготовки высококвалифицированных кадров // Социологические исследования, 2012.

REFERENCES

1. Bureau of National Statistics of the Republic of Kazakhstan. Main indicators of the labour market. – <https://stat.gov.kz/>.

2. Ministry of Labour and Social Protection of the Population of the Republic of Kazakhstan. Official statistical data (2025–2026). – <https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek>.

3. International Labour Organization (ILO). Global youth employment trends. – <https://www.ilo.org>.

4. Gontkovicova, B., Mihalcova, B. (2015). Youth unemployment in EU countries: socio-economic aspects.

5. Tattara, G., Valentini, M. (2009). Evaluation of training and youth employment programmes (experience of Italy).

6. Zubok, A., Chuprov, V.I. Attitudes of youth towards education as a factor in improving the effectiveness of training highly qualified personnel // Sociological Studies. – 2012.

Журмаганбетова Т.Д.,
магистр экономических наук, старший преподаватель
toska_zh@mail.ru¹

*Костанайский социально-технический
университет имени академика З. Алдамжара,
110000 г. Костанай, пр. Кобыланды Батыра, 27*

МОЛОДЁЖНАЯ ЗАНЯТОСТЬ – ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

***Аннотация.** В статье рассматривается проблема занятости молодежи в условиях рынка труда Казахстана. В исследовании анализируются современное состояние рынка труда, причины безработицы среди молодежи и пути ее снижения. В качестве методологической основы использованы методы индукции, дедукции, анализа, синтеза и экономико-статистического анализа. Работа основана на официальных статистических данных Республики Казахстан, рассматриваются уровень занятости и динамика безработицы. Результаты исследования показывают важность адаптации молодежи к рынку труда, совершенствования системы образования и регулярного мониторинга рынка труда. Также обоснована необходимость усиления профессиональной подготовки и подготовки специалистов в соответствии со спросом рынка труда для повышения конкурентоспособности молодежи. Полученные результаты могут быть использованы при совершенствовании политики занятости молодежи и принятии практических решений.*

***Ключевые слова:** рынок труда, занятость молодежи, безработица, человеческий капитал, конкурентоспособность, экономическое развитие.*

Zhurmaganbetova T.D.,
Master of Economic Sciences, Senior Lecturer,
toska_zh@mail.ru

*Kostanay Social-Technical University
named after Z.Aldamzhar,*

YOUTH EMPLOYMENT – A FACTOR OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract. *The article examines the issue of youth employment in the context of the labor market in Kazakhstan. The study analyzes the current state of the labor market, the causes of youth unemployment, and ways to reduce it. The methodological basis of the research includes induction, deduction, analysis, synthesis, and economic-statistical methods. The work is based on official statistical data of the Republic of Kazakhstan, considering employment levels and unemployment dynamics. The results of the study demonstrate the importance of youth adaptation to the labor market, improvement of the education system, and regular monitoring of the labor market. It is also substantiated that strengthening vocational training and preparing specialists in accordance with labor market demand is necessary to enhance youth competitiveness. The obtained results can be used in improving youth employment policy and in making practical decisions.*

Keywords: *labor market, youth employment, unemployment, human capital, competitiveness, economic development.*